

γένια

Κυριακή, 1 Απριλίου 2012
7:53 μμ

Σημασία

ο αρχαίος πώγων

τρίχωμα που καλύπτει το άνω χείλος των ανδρών (ειδικά **υπήνη** ή **μύσταξ**), την κάτω γνάθο, τις παρειές, τους κροτάφους και ενώνεται με το υπόλοιπο τριχωτό της Κεφαλής.

Ετυμολογία

[ÉTYM < μεσν γένιν < αρχ. γένειον < *γενέF-ιον < γένυς, -ύος «σαγό-
νι» < I.E. *genu- «πιγούνι», πβ. σανσκρ. januh. λατ. gena «μάγουλο»,
αγγλ. chin «πιγούνι», γερμ. Kinn κ.ά. Ομόρρ. γνάθος (βλ.λ.). Η ετυμ
υπαγορεύει ως ορθότ τη γρ. με -ει (γένει) Ωστόσο, η ένταξη τής λ.
στο ευρύτερο μορφολογικό παράδειγμα των ουδ. ουσ. σε -ι- (λ.χ. χέ-
ρι) οδήγησε στην ορθογράφησή του με -ι- πβ. κ. φιλί (αντί φιλεί < φι-
λεῖν)].

Εγκυκλοπαιδικά

Ξενογλωσσα

Ιταλικά

barba lot. barba, ίσως από το barda (ευκολα τα d και b αντικαθιστανται αμοιβαίως: πχ. Το Λατινικο duònus = class, bònus, duellum = bèllum) .

IE $\sqrt{bhar}$ = φέρω αυτό δηλ. που ένας ανδρας φέρει στο προσωπο.. (πβλ σανσκρ. barbaras = πυκνη κομη).

Από εδώ τα Βαρβάτος και **Μπάρμπας**: ο εκ μητρός θειος και τη λέξη bàrbas χρησιμοποίησε και ο Δάντης στη θεια Κωμωδία (Παράδεισος 19, 136), λεξη που επιζει ακομα σε ορισμενες περιοχες της Ιταλιας:

Από το Λατινικο bàrbas ή barbàtus, = γενειοφόρος αλλα και θείος, ίσως επειδη η γαινειαδα ηταν σημειο ωρισμοτητας και επομένως σεβασμου.

<http://www.etimo.it/>

Το μπάρμπα- εκλαμβάνεται και ως άκλιτη και άτονη προτακτική λέξη σε χαλαρά σύνθετα αρσενικά. Πρόθημα που ακολουθείται από το ενωτικό - και το όνομα ενός μεγαλύτερου στην ηλικία πχ.

- Ο Μπαρμπα-Γιώργος του Θεάτρου σκιών -Καραγκιόζη
- Ο Μπαρμπα-Γιάννης ο Κανατάς, γραφικός τυπος της Παλιάς Αθήνας (Βλ. Π. Δελτα -Ο Τρελλαντώνης)
- Ο Μπάρμπα-Λάμπρος (Κατσώνης) πβλ.
  - Σαν σ'αρέσει Μπαρμπα-Λάμπρο ξαναπέρνα από την Αντρο

Εξελληνισμενο σε βαρβα- περασε σε επωνυμα : Βαρβαγιαννης, Βαρβογλης

Αγγλικά

O.E. beard "beard," from W.Gmc. *barthaz (cf. O.Fris. berd, M.Du. baert, O.H.G. bart, Ger. bart), seemingly from PIE *bhardh-a- "beard" (cf. O.C.S. brada, Lith. barzda, and perhaps L. barba "beard"). Pubic hair sense is from 1600s (but cf. neþir berd "pubic hair," late 14c.); in the 1811 "Dictionary of the Vulgar Tongue," the phrase beard-splitter is defined as, "A man much given to

Γαλλικά

Barbe

Αναφορές

ΓΕΝΕΙΑ, πληθ. οὐδτι. (barbe). Ἀφένω τὰ γένεια, λέγει ὅς τις παύη νὰ τὰ ξυρίζῃ (laisser croître la barbe). Ὁμοίως καὶ εἰς τὸν παρακμάζοντα ἑλληνισμ. εἶπε Δίων ὁ Χρυσόσομος (Λογ. XXXVI, σελ. 442) « Ἄπαντες ἦσαν τὸν » ἀρχαῖον τρόπον, ὡς φησιν Ὀμηρος τοὺς Ἕλληνας, κομῶν- » τες καὶ τὰ γένεια ἈΦΕΙΚΟΤΕΣ· εἰς δὲ ἐν αὐτοῖς μόνος ἐξ- » υρημένος, καὶ τοῦτον ἐλοιδοροῦν τε καὶ ἐμίσουν ἅπαντες. » Ἐλέγετο δὲ οὐκ ἄλλως τοῦτο ἐπιτηθεῦεν, ἀλλὰ κολακεύων » Ῥωμαίους καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς φιλίαν ἐπιδεικνύμενος ». Τὸ ὀπίθιον μὴ νοήσας ὁ Κασσιδών, διὰ τὴν ἀγνοίαν τῆς κινήσεως γλώσσης, ἐπρόβαλε διόρθωσιν, ΚΑΘΕΙΚΟΤΕΣ. Ὁ ἀρχαῖος τρόπος τῆς γενειοφορίας ἔπαυσε καὶ εἰς τοὺς Ῥωμαίους καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας, καὶ ἔμεινεν εἰς μόνον τὰ Ἀσιανὰ ἔθνη, ἕως Ἀδριακοῦ τοῦ Ῥωμαίων Ἀυτοκράτορος (ἔτ. ἀπὸ Χρ. 117-138). Πρῶτος ἀπῆκε πάλιν τὰ γένεια ὁ Ἀδριανὸς, ὄχι διὰ σεμνότη- » τητα, ἀλλὰ διὰ τὰ κρύπτη (ὡς λέγει ἡ ἱστορία) φυσικὰ τινὰ ἐξουθήματα τοῦ προσώπου : Promissa barba, ut vulnera, quae in facie naturalia erant, tegeret (ÆL. SPARTIAN. Hadrian. § XXVI).

Ὡς τὸ πάθος τοῦ προσώπου τοῦ Ἀδριανοῦ ἔγινεν ἀφορμὴν νὰ ἀνανεωθῇ ἡ γενειοφορία, παρόμοια ἄλλοι διάφοροι ζολισμοὶ σωματικοί, ἔλαβαν ἀφορμὴν ἀπὸ πάθη τοῦ σώματος. Ὁ πρῶτος φορέσας περούκαν, τὴν ἐφόρεσε διὰ νὰ κρύψῃ τὴν φαλακρότητα, ἢ τὴν κασσίδαν (teigne) τῆς κεφαλῆς. Ὁ πρῶτος ὑποδεθείς ὑποδήματα ὑψηλότερα τῆς χρείας ἠθέλησε νὰ θεραπεύσῃ τῆς κορμοσασίας του τὴν χαμηλότητα. Ὁ πρῶτος τυλίξας τὸν λαιμὸν μὲ σρόφιον (cravate) ἔπασχεν ὁ ταλαίπωρος ἀπὸ χελώνια. Τὸ ψιμύθιον δὲν εἶναι βέβαια γυναικὸς ὠραίας εὐρημα. Μὲ τοιαύτας ἐπινοίας ἐσπούδασαν οἱ ἄνθρωποι νὰ κρύψωσι τὰ σωματικά των ἀρρώγηματα· διὰ τὰς ψυχικὰς νόσους δὲν τους ἔμενεν ἄλλη θεραπεία παρὰ τὴν ὑπόκρισιν. Ἡ ὑπόκρισις δύναται δικαίως νὰ ὀνομασθῇ Περούκα ψυχῆς ἀρρώγημένης.

352.56

Οι τρίχες των παπάδων

Οι ορθόδοξη και καθολική εκκλησία έχουν από καιρό διαφωνίες για τα γένια των παπάδων τους. Ενώ οι καθολικοί σε διαφορετικές χρονικές στιγμές εφάρμοζαν το ξύρισμα, οι Ορθόδοξοι, αντίθετα, υπερασπίστηκαν σθεναρά τις μακριές γενειάδες. Ο πάπας Λέων Γ' (795 μ.Χ.) ήταν ο πρώτος ξυρισμένος πάπας. Ο πάπας Γρηγόριος IV, μετά την παρέλευση μόνον 30 ετών, κατακεραύνωνε με εγκύκλιο του τους γενειοφόρους ιερείς. Στον 12ο αιώνα η συνταγή της γενειάδας επεκτάθηκε στους λαϊκούς.

Ο Πάπας Ονώριος III για να συγκαλύψει το παραμορφωμένο χείλη του, άφησε γενειάδα. Ο Henry I, της Αγγλίας μεταπείσθηκε τόσο από ένα κήρυγμα κατά γενειάδας του που την έκοψε, και ο Φρειδερίκος Μπαρμπαρόσα λέγεται ότι έκανε τα ίδιο.

[Tom Robinson, M.D., "Beards," "St. James's Magazine," 1881]

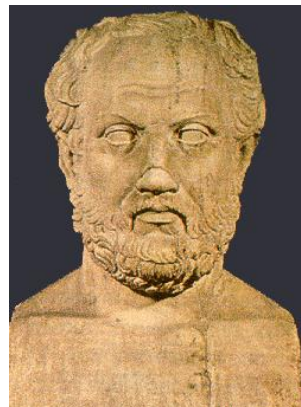
ΔΙΑΣΗΜΟΙ ΜΕ ΓΕΝΕΙΑ ή διάσημες γενειάδες

Περικλής

Θεμιστοκλής

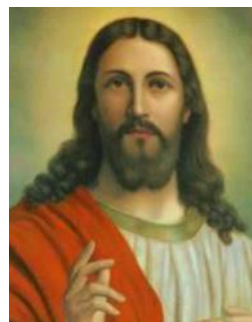
Θουκυδίδης

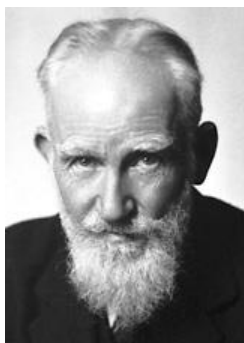
Μωυσής

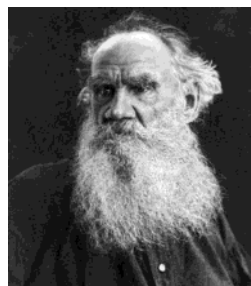
Ευφραίμ

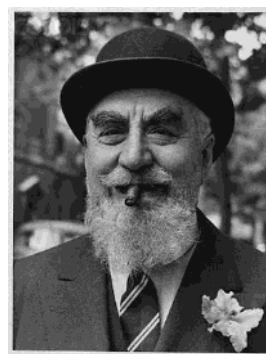
Ιησούς

Μπ. Σω

Λέων Τολστόι

Νουμπάρ Γκιουλμπεκιάν

Αλη-πασάς

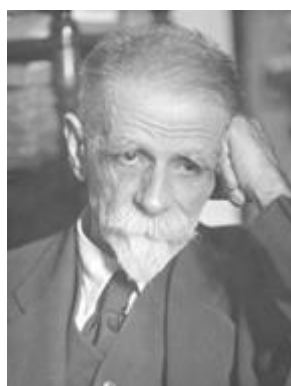
Μπαρμπαρόσα Φρειδ.

Μαυρογέννης

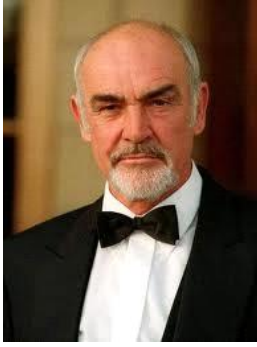
Αλ. Παπαδιαμάντης

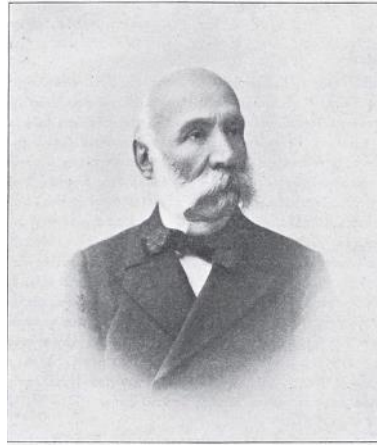
Κωστής Παλαμάς

Λορέντζος Μαβίλης

Σερ Σων Κοννερυ
με Μουσι

Δελγιάννης με Μύστακα και
παραγναθίδες (κν.φαβορίτες)

Αβραάμ Λίνκολν με ναυτικό
υπογένειον

Ναπολέων ΙΙΙ με
μπαμτριάλαρέμ¹

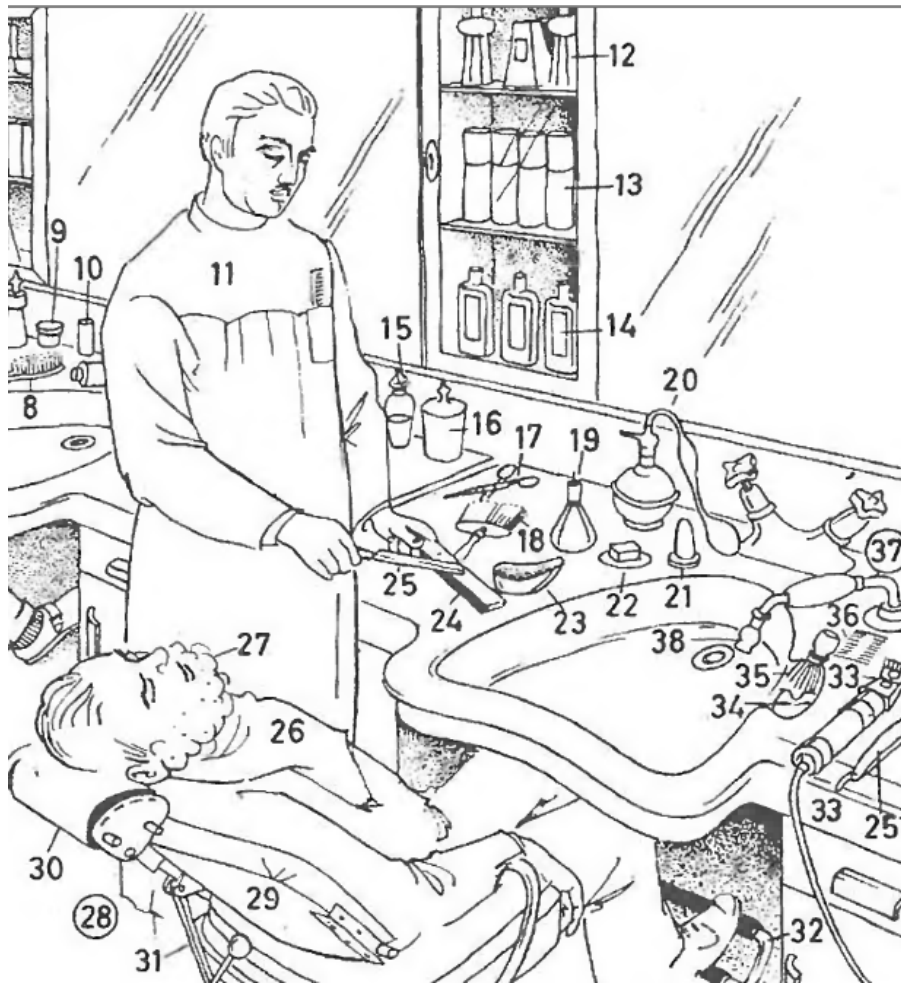

Jules Ferry Γάλλος υπουργός
19αι. Μόνο παραγναθίδες
χωρίς μουστάκι

Βαρόνος Μινχάουζεν
Ο Αρχιψεύτης

- 1) Από το Γαλλικό *barbe alla Napoleon le troisieme* , όρος ακαταλαβίστικος που προσαρμόστηκε στην αντίληψη ότι ένας που έχει τέτοιο μουσι κάνει μπαμ και είναι τρελάρας

κουρείον , Δ μπαρμπέρικο

- 11 κουρέυς, κομμωτής, Δ κουρέας, μπαρμπέρης
 12 ρευστού σπλιβωτικό της κόμης, Δ ρευστή μπριγιαντίνη των μαλλιών
 13 τονωτικό (ν) - της κόμης, - Δ τών μαλλιών
 14 άρωματικό υδωρ -, Ξ λοσιόν-μετά το ξύρισμα
 15 [υγρό για το λούσιμο τών μαλλιών και μασάζ] Ξ το σαμπού. [στεγνό σαμπού] εντριβή, Δ τρίψιμο, Ξ ή φριξιόν
 16 αντισηπτικόν
 17 ψαλίς, Δ ψαλίδι τών μαλλιών
 18 ψήκτρα του αυχένος, Δ βούρτσα του σβέρκου
 19 έκνεφωτής, ψεκαστήρ της καλλυντικής κόνεως, Δ ψεκαστήρας, Ξ σπρέι - της πούδρας
 20 ψεκαστήρ -, Δ ψεκαστήρας -, Ξ το βαποριζατέρ -, σπρέι - του αρώματος
 21 ο σάπων -, Δ σαπούνι - του ξυρίσματος
 22 στυπηριά, Δ στύψη || αιμοστατικό (ν) - κονδύλιον, - Δ κραγιόνι
 23 κύπελλον, Ξ το μπολ - της σαπουνάδας
 24 λωρίον -, Δ λουρί - άκονίσματος του ξυραφιού
 25 ξυράφιον, Δ ξυράφι
 26 μάκτρον, Δ ή πετσέτα
 27 αφρός σάπωνος, Δ ή σαπουνάδα
 28 ανάκλιτρον, Δ ή πολυθρόνα, Β το φωτέιγ
 29 έρεισίνωτον -, Δ ή πλάτη -, ράχη -, Ξ το ντοσιέ - της πολυθρόνας
 30 υπερείσμα -, υποστήριγμα - της κεφαλής, Δ άκουμπιστήρι του κεφαλιού
 31 μηχανισμός ρυθμίσεως του έρεισινώτου
 32 υπέρεισμα, υποστήριγμα τών ποδών, έρεισίποδον, Δ άκουμπιστήρι τών ποδιών
 33 ηλεκτρική κουρευτική μηχανή
 34 σαπωνοθήκη, Δ σαπυνοθήκη
 35 ψήκτρα Δ πινέλο - του ξυρίσματος
 36 πυκνό (ν) και λεπτό (ν) - κτένιον, - Δ χτένι
 37 καταιωνητήρ, Ξ το ντους :

Παροιμιες

- Όλα γίνονται του **σπανού τα γένια** δεν γίνονται
- Είναι πολλοί οι μπαρμπερηδες για του **σπανου τα γένια**
Υπάρχουν πολλοί υποψήφιοι για αργομισθίες
- ο παπάς πρώτα τα γένια του βλογάει
- άλλοι τα γένια πιθυμούν κι άλλοι που' χουνε τα φτύουν
- απ την αγαπη του καλού μου δεν τον ειδα αν εχει γενεια
- καποιου καιγονταν τα γενεια κι αυτος αναφτε τσιπμούκι
- Όποιος έχει τα γένια έχει και τα χτένια
- Όποιος έχει γένια τρώει με τον δεσπότη
- Των φρονιμων τους σκοπους τα γενια τους τους ξερουν
- αν δεν τιμάς τα γένια σου ποιος θα σου τα τιμήσει
- κλαίγε-τον τον ορφανο κι' ας ειν' και με τα γενια
- Φτυνω απάνω φτυνω τα μουτρα μου, φτύνω κάτω φτύνω τα γένια μου
- Εφαγα τα ψαρια σου κι εφτυσα στα γένια σου

Φράσεις

Πώγωνα καθεΐναι

Αρχ. Αφήνω γένεια

Αριστοφάνης Εκκλησιάζουσαι στ. 99

Αντίθετο: **πώγωνα ξύρεσθαι ή πώγωνα κατακείρειν**
ομοιο **πώγωνα φύειν**

Ηρόδοτος - Ιστοριαι 1.175

Πώγωνα υποπιμπλαμαι

Αρχ. Μολις πρωτοφυρώνουν τα γένεια μου

άνηρ μέντοι, ὧ Σώκρατες, ὡς γ' ἐν αὐτοῖς ἡμῖν εἰρήσθαι, καὶ πώγωνος ἤδη ὑποπιμπλάμενος.

Πλάτων - Πρωταγόρας στ.309α

Νομίζει ότι εχει πιάσει τον πάπα απ' τα γενεια *

Ελέγχει δηλαδή υψηλα ιστάμενα πρόσωπα. Η φραση δεν μπορει να είναι τοσο παλια δηλ προ του 795 μ.Χ. Αμέσως μετα οι πάπες ηταν ξυρισμενοι όπως και ολοι οι καθολικοι παπαδες. Ο απλος Ελληνας φανταζονταν πως ο παπας σαν αρχιεραας θα ειχε γενεια.

Σημ. Μην ξεχνάμε ότι δεν κυκλοφορουσαν τοτε προσωπογραφίες παπών και ο πάπας ηταν ανέκαθεν δυσπροπέλαστος. πβλ. την οπερετα [ΘΕΛΩ ΝΑ ΔΩ ΤΟΝ ΠΑΠΑ](#)

Μετα την Παπισσα Ιωάννα και την διαδοση ότι γινεται ελεγχος του ανδρισμου του πάπα δια ψηλαφησεως των γεννητικών οργάνων και την εκφωνήσεων του περιβοητου "habet", δηλαδη "εχει", η φραση «Νομίζει ότι εχει πιάσει τον πάπα απ' τα γενεια» εγινε :

«Νομίζει ότι εχει πιάσει τον πάπα απ' τ' αρχίδια»

Είναι προφανες ότι κατ'αυτή την λεπτή στιγμή ο ερευνητής- καρδιναλιος έχει τον πάπα κυριολεκτικως **στο χέρι**, και επομένως μπορει να τον εκβιάσει. **

Σημειωτέον ότι εκλεγεί ς πάπας, αν χαρακτηριζονταν ως **non habet** (δεν εχει), πήγαινε σπιτάκι του και προκηρύσσονταν νέες εκλογές.

Ο ενορχις παπας μετα από την φάση αυτή εκηρύσσετο επισήμως πάπας δια της αναφωνήσεως **habemus papam** (έχομεν πάπαν)

* Η λαβή από τα γένια είναι επιβαρυντικη για τον γενειοφορο στρατιωτη σε μια συμπλοκη. Λεγεται ότι ο Μέγας Αλέξανδρος επεβαλε στους στρατιωτες του να ξυριζονται προκειμενου να μην δίνουν λαβη για τετοια πιασίματα στον αντιπαλο. Παντου ο ιδιος εμφανιζεται ξυρισμενος.

** Πβλ. Παιδικό "αστειό" όπου ένα παιδί χουφτώνει δυνατά του οργείς του άλλου και τον προστάζει "σφύρα". Ο άλλος είναι αδύνατο να σφυρίξει και η ομυγυρίς διακεδάζει με την προσπάθεια.

Συγγενικά

Μπάρμπας

Ο εκ μητρός θείος. Κατά λέξη ο γενειοφόρος και κατ' επέκταση σεβάσμιος.

Διάσημοι "μπαρμπάδες"

Ο Μπάρμπα-Γιωργος : Φιγούρα του θεάτρου Σκιών (Καραγκιόζη)

Ο Μπάρμπα-Λάμπρος: Ο Λάμπρος Κατσώνης - πβ. Τραγούδι

Σαν σ' αρέσει Μπάρμπα - Λάμπρο

ξαναέρνα από την Ανδρο.

Ο Μπαρμπα - Γιάννης ο κανατάς : πλανόδιος πωλητής κανατών (βλ. Π. Δέλτα - Τρελαντώνης)

Ο Μπάρμπας στην Κορώνη : Υψηλά ισταμένο προσωπο που ενεργούσε ως μεσάζων προς τά ακομα υψηλότερα ιστάμενα πρόσωπα (Μόρα Βαλεσή = Περιφερειάρχης Πελοποννήσου). Λεγεται για κατι δύσκολο (**πρέπει να έχεις μπαρμπα στην Κορώνη**)

βαρβάτος

γενειοφόρος, και συμπερασματικά **ένορχις (αρχιδάτος)** : δηλ. ισχυρός σε αντίθεση με τον **αγένειο (ευνούχο)**.

αγένειος

Αγένειος = το αντίθετο του βαρβάτου, σπανός.

Βυζαντινός ευφημισμός αντί του [ευνούχος](#).

Οι ευνούχοι πολλές φορές στην ιστορία του βυζαντίου αποδείχθηκαν πανίσχυροι.

γενειοφόρος

Οι ρωμαίοι και οι ελληνες κατα τους ελληνιστικούς χρόνους ξύριζαν τα γένια τους, έτσι ο γενειοφόρος έρχονταν σε αντίθεση με τον ξυρισμένο.

Μπαρμπέτα

υποκοριστικό του μπαρμπα (barba) =γενειάδα:

Το μέρος του τριχωτού των κροτάφων. κν.**φαβορίτα**,

αρχ. **Παραγναθίς**

Επώνυμα

Πωγωνάτος

Ο εχων δασειά γένια, γενάτος. Παρωνύμιο του Αυτοκράτορα Κωνσταντίνου του IV (Γεν.652- Βασ. 668-685). Τον διαδεχθηκε ο Ιουστινιανός Β' ο Ρινότμητος.

Τούρκικα: **σακαλής** και **καμπασακαλής** που επιζούν ως επώνυμα.

Μαυρογένης

Διασημος πειρατης

Μαντω Μαυρογένους (Ηρωίδα του 1821)

Μπαρμπαρόσα

Πειρατές και Τουρκοι ναυαρχοι (ο Χαϊρ-εν-ντιν και ο Νουρ-Εν-Ντιν)

Το επώνυμο μεταφράζεται κοκκινογένης.

Επειδή ο κουρέας τους ήταν αρκετά εχέμυθος ή οι προσωπογράφοι τους είχαν αχρωματοψία και τα δυο αδέλφια παριστάνονται με μαύρα γένει.

Το ονομα τους μαλλον προερχεται από το μπερμπερίνος, βερβερίνος από την

Μπαρμπαριά. (Τυνησία)

Φρειδερίκος Μπαρμπαρόσα

Κοκκινογένης Γερμανός Αυτοκράτωρ (Το όνομα του δόθηκε και στην επιχειρησιακή εκστρατεία των Ναζί στην ΕΣΣΔ).

Το αρχαίο Διογένης και το μεσαιωνικό Διγενής δεν έχουν σχέση με τὰ γένεια.

Λογοτεχνία

Ποίηση

πιάνουν και γράφουν μια γραφή
χέζουν τα γένια του κατή

Κάτω στου Βάλτου τα χωρία - Παραδοσιακό

Τα γενεία έχουν μεγάλη σημασία στους μουσουλμάνους. Πβλ. Ορκο "μα τα γένεια του προφήτη" αλλά και "Φτου στα γένεια του Μουχαμετή σου": βρισιά -προκλήση.

Συνθετα

ἀποτραγοπώγων

ἀπώγων

βαθυπώγων

δασυπώγων

διοσπώγων

εὐπώγων

κακοπώγων

καταπώγων

μακροπώγων

ματαιοπώγων

μισοπώγων

όξιπώγων

πώγων

σφηνοπώγων

σπανοπώγων

τετραπώγων

τιλλοπώγων

τραγοπώγων

χαλκοπώγων

Ακολουθία του ανοσίου τραγογένη Σπανού.

Είναι καυστική σάτιρα εναντίον των «σπανών», δηλαδή των αγένειων, που αποτελούσαν αντικείμενο εμπαιγμού στο Βυζάντιο. Είναι συντεθειμένο με τη μορφή παρωδίας εκκλησιαστικών κειμένων, λογοτεχνικό είδος που δεν ήταν άγνωστο στο Βυζάντιο.

Δείγμα

Ἄξιόν ἐστι, τοῦ ὑβρίζειν σὲ τὸν τραγογένη,
τὸν ἐν τοῖς γαῖδάροις πρωτεύοντα, καὶ τὸν ἐν τοῖς τράγοις τερατουργόν.

Αἱ χεῖρες σου ἐποίησαν πονηρὰ καὶ ἔπραξαν κακὰ, ἐγὼ δὲ μαθήσομαι τὰς
πονηρίας σου.

Ἄξιόν ἐστι, τοῦ κλωτσίζειν σὲ ὀμπρὸς κι ὀπίσω, καὶ ξυλίζειν πάντα τὴν ράχιν
σου, μετὰ ράβδων καὶ ματσούκων, μιარέ.

Οἱ φοβούμενοί σε ὄψονταί σε καὶ καταγελάσουσιν, ὅτι ἐπὶ ταῖς κακίαις σου
ἤλπισας.

Ἄξιόν ἐστι, μαγαρίζειν ἐν τῷ σῶ γενεῖω, καὶ τὰ ζαρωμένα τὰ μάγουλα, ὧ
παγκάκιστε, τριγένη, ταπεινέ.

Ακολουθία του Σπανού

Pasted from <wikipedia>